

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın **Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Vedat Işıkhan** tarafından Anayasa'nın 98'inci ve İktüzük 'ün 96'ıncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Kezban KONUKÇU
İstanbul Milletvekili

İklim krizinin derinleşmesiyle birlikte her yıl daha uzun süren ve şiddetlenen sıcak hava dalgaları, işçi sınıfı ve tüm emekçiler için çalışma koşullarını insani olmaktan çıkarmış; ciddi bir yaşam hakkı ihlaline ve ağır bir halk sağlığı krizine dönüştürmüştür. Bir işçinin 40 dereceyi aşan sıcaklık altında, yeterli dinlenme olanağı olmadan, üretim hedefleri ve patron baskısı altında çalıştırılması; işçinin bedeni ve sağlığı üzerinden yürütülen bir emek sömürüsünün, gelir eşitsizliğinin ve iklim krizinin kesiştiği bütüncül bir adalet sorunudur.

Türkiye'de emekçiler düşük ücretler, uzun çalışma saatleri, güvencesizlik ve sendikasızlaştırma ile zaten ağır biçimde sömürülürken; şimdi de aşırı sıcaklar altında biyolojik kapasitelerinin ötesinde çalıştırılarak bedenleri ve sağlıkları üzerinden ikinci kez sömürülmektedir. Nitekim, Türk Tabipleri Birliği (TTB) ile Birleşik Metal-İş Sendikası tarafından 4 Ağustos 2026 tarihinde gerçekleştirilen basın toplantısında da aşırı sıcakların işçi sağlığı ve iş güvenliği bakımından yarattığı yıkıcı risklere dikkat çekilmiş ve aşırı sıcaklarda çalışmaya karşı özel, somut ve bağlayıcı bir yasal düzenleme yapılması talep edilmiştir. Açıklamada; yüksek sıcaklık ve nemin ısı stresini artırdığı, dikkat ve konsantrasyonu bozarak iş kazası riskini tırmandırdığı, uzun süreli sıcak maruziyetinin ise kalıcı kronik sağlık sorunlarına yol açtığı vurgulanmıştır.

Yüksek sıcaklık ve neme uzun süre maruz kalmanın; böbrek yetmezliği, kronik kalp-damar hastalıkları, beyin hasarları ve gebelerde erken doğum gibi geri dönüşümü olmayan ağır sağlık

tablolarına yol açtığı da uzmanlar tarafından sıklıkla dile getirilmektedir. Sıcaktan kaynaklı odaklanma ve dikkat kaybının yol açtığı iş kazaları ise sistematik biçimde kayıtlara 'işçi hatası' olarak geçirilerek üstü örtülmekte, patronların kâr hırsı ve denetimsizlik göz göre göre iş cinayetlerine davetiye çıkarmaktadır.

Özellikle inşaat, tarım, kurye, dağıtım, belediye hizmetleri ve yol yapımı gibi açık alanda yürütülen işlerde çalışanlar ile metal, döküm, haddehane ve ergitme gibi yüksek ısıya maruz kalınan işkollarındaki işçiler ciddi hayati risklerle karşı karşıyadır. İklimlendirme sistemi bulunmayan veya yetersiz olan kapalı işyerlerinde çalışanlar da benzer risklerle yüz yüze bırakılmaktadır.

Buna karşın Türkiye’de milyonlarca işçi her geçen yıl daha uzun ve daha şiddetli sıcak hava dalgalarına maruz kalırken, aşırı sıcaklarda çalışmayı sınırlandıran, belirli sıcaklık ve ısı stresi eşiklerinde çalışmayı durduran ve işçinin çalışmaktan kaçınma hakkını açık biçimde güvence altına alan kapsamlı ve bağlayıcı bir düzenleme hâlâ bulunmamaktadır. 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu işverenlere genel koruma yükümlülüğü getirirse de aşırı sıcaklara ilişkin açık sıcaklık eşikleri, ölçüm yöntemleri, zorunlu dinlenme süreleri ve çalışmanın durdurulacağı koşullar konusunda ciddi bir mevzuat boşluğu bulunmaktadır.

Bu boşluk, çalışma yaşamında derin bir sınıfsal eşitsizliği de beraberinde getirmektedir. Patronlar açısından üretimin devamlılığı ve kâr marjı öncelik haline gelirken, aşırı sıcakların ciddi bir tehlike olarak açık biçimde tanımlanmaması, aşırı sıcaklarda çalışmayı reddeden bir işçinin işini kaybetme, ücretinden olma veya disiplin yaptırımına maruz kalmasına neden olmaktadır. Bu durum “çalışmaktan kaçınma hakkını” fiilen kullanılabilir olmaktan çıkarmakta ve yaşam hakkını tehdit etmektedir. İşçinin yaşamını korumak için üretimden çekilmesinin cezalandırılabildiği bir sistem, iş sağlığı ve güvenliğini değil, patronun üretim sürekliliğini koruyan bir düzenin ta kendisidir.

Öte yandan iklim krizinin yükü çalışma yaşamında da eşit dağılmamakta; kayıt dışı ve güvencesiz çalışanlar, mevsimlik tarım işçileri, göçmen işçiler ve diğer kırılgan çalışma grupları aşırı sıcakların sonuçlarına karşı daha savunmasız hale gelmektedir. Kadın işçilerin gebelik ve toplumsal cinsiyete bağlı özgül riskleri, ileri yaştaki çalışanlar ve kronik hastalığı bulunan işçiler bakımından ortaya çıkan riskler de göz ardı edilmektedir.

TTB ve Birleşik Metal-İş açıklamasında ayrıca Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (ILO) 2024 tarihli raporuna atıfla dünya genelinde işgücünün yaklaşık yüzde 70’inin aşırı sıcaklara maruz kaldığı ve sıcaklık kaynaklı iş kazaları ile ölümlerin ciddi boyutlara ulaştığı belirtilmektedir. Türkiye’de ise sıcaklığa bağlı iş kazaları ve ölümlere ilişkin düzenli ve sağlıklı resmî verilerin bulunmadığı ifade edilmektedir.

Uluslararası uygulamalar, iklim adaleti ile emek haklarını birlikte ele alan bağlayıcı düzenlemelerin mümkün ve acil olduğunu göstermektedir. Nitekim Katar yaz aylarında belirli saatlerde açık havada çalışmayı yasaklayıp WBGT indeksi eşiğinde çalışmanın durdurulmasını zorunlu kılarken; İspanya meteorolojik uyarılara bağlı iş durdurma kararları almakta, Belçika ve Kaliforniya ise WBGT eşikleri, gölgelik alan, iklimlendirme ve zorunlu serinleme molaları gibi somut yükümlülükler uygulamaktadır. Yunanistan ve İtalya'nın bazı bölgelerinde de yüksek riskli dönemlerde açık alan çalışmalarının durdurulması ve çalışanlara ücret desteği sağlanması yasal güvenceye kavuşturulmuştur. Buna rağmen Türkiye'de işçilerin sağlığını ve yaşamını koruyacak bağlayıcı kuralların oluşturulmaması devletin iş sağlığı ve güvenliği alanındaki sorumluluğunun gereği gibi yerine getirilmediğini açıkça göstermektedir.

Devletin görevi, patronların üretim sürekliliğini güvence altına almak değil; çalışanın yaşamını, sağlığını ve insan onuruna yaraşır çalışma hakkını güvence altına almaktır. Bu nedenle aşırı sıcaklarda çalışmanın sınırlandırılması, zorunlu dinlenme ve serinleme sürelerinin belirlenmesi, sıcaklık eşiklerinin aşılması halinde çalışmanın durdurulması ve işçinin çalışmaktan kaçınma hakkının ücret ve iş güvencesiyle birlikte korunması bir “ayrıcalık” değil, temel bir işçi hakkıdır.

Bu bağlamda;

- 1- İşkollarının, yapılan işin niteliğinin ve çalışma ortamının özelliklerinin dikkate alınarak, işçileri mesleki ısı stresine karşı koruyacak; hava sıcaklığı, nem ve radyant ısıyı esas alan WBGT (Islak Hazne Küre Sıcaklığı) vb. uluslararası standartlara dayalı somut ve bağlayıcı azami ısı maruziyeti sınırlarının belirlenmesine yönelik Bakanlığınızca yürütülen bir yasal düzenleme çalışması var mıdır? Varsa bu çalışma hangi aşamadadır?
- 2- Aşırı sıcak dönemlerinde günün en sıcak saatlerinde çalışmanın sınırlandırılması, çalışma sürelerinin yeniden düzenlenmesi ve işin niteliğine göre zorunlu çalışmadinlenme programlarının uygulanmasına yönelik bir düzenleme hazırlığınız var mıdır?
- 3- Kuzey Kıbrıs, İspanya ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) gibi ülkelerde uygulanan günün en sıcak saatlerinde dışarıda çalışmanın sınırlandırılması veya yasaklanması ile meteorolojik uyarılara bağlı esnek mesai uygulamalarının Türkiye'de de inşaat, tarım, belediye, kargo ve lojistik gibi dış mekân sektörlerinde yasal olarak hayata geçirilmesine yönelik bir planlamanız bulunmakta mıdır?
- 4- Belirlenen ısı maruziyeti sınırlarının aşılması veya aşırı sıcakların “ciddi ve yakın tehlike” olarak tanımlanması halinde çalışmanın zorunlu olarak durdurulması; işçilerin çalışmaktan kaçınma hakkını ücret ve diğer haklarında herhangi bir kayıp yaşamadan

kullanabilmeleri ve bu nedenle herhangi bir yaptırıma uğramamalarının yasal güvence altına alınması planlanmakta mıdır?

- 5- Son 5 yılda aşırı sıcaklara bağlı olarak meydana gelen iş kazaları, meslek hastalıkları ve işçi ölümlerine ilişkin Bakanlığınızın elindeki resmî veriler nelerdir? Bu veriler işkolu, il, yaş, cinsiyet ve çalışma biçimine göre tutulmakta mıdır? Söz konusu verilerin düzenli ve kamuoyunun erişimine açık biçimde paylaşılmamasının gerekçesi nedir?
- 6- Yüksek sıcaklıklara uzun süreli veya tekrarlayan biçimde maruz kalmanın yol açabileceği kronik böbrek hastalıkları, kalp-damar hastalıkları ve sıcak çarpmasına bağlı kalıcı sağlık sorunlarının meslek hastalığı kapsamında değerlendirilmesine yönelik Bakanlığınızca veya Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) nezdinde yürütülen bir çalışma bulunmakta mıdır? Bu risklerin SGK mevzuatında açık biçimde tanımlanmasına yönelik bir güncelleme yapılması planlanmakta mıdır?
- 7- Açık alanda çalışanlar, gebe çalışanlar, kronik hastalığı bulunanlar, ileri yaştaki emekçiler, göçmen ve mevsimlik tarım işçileri ile kayıt dışı ve güvencesiz çalışanlar, engelliler gibi kırılgan grupları aşırı sıcakların yıkıcı etkilerinden korumak amacıyla sıcak hava dalgalarında gelir kaybını önleyecek sosyal destek ve çalışmama ödeneği benzeri bir mekanizma kurulması planlanmakta mıdır?
- 8- Bakanlığınızca işverenlere; gölgelik alan ve serinleme noktaları oluşturma, ücretsiz ve kolay erişilebilir içme suyu sağlama, ısı kaynaklarını yalıtma, etkili iklimlendirme ve havalandırma sistemleri kurma ve zorunlu dinlenme-serinleme molaları uygulama yükümlülüklerinin somut, ölçülebilir ve denetlenebilir hale getirilmesi planlanmakta mıdır? Bu yükümlülüklerin ihlali halinde etkili ve caydırıcı yaptırımlar uygulanacak mıdır?
- 9- Yeterli iklimlendirme ve havalandırma sistemi bulunmayan veya yüksek ısı üreten fabrika, atölye, depo ve maden gibi kapalı işyerlerinde son iki yılda kaç iş sağlığı ve güvenliği denetimi gerçekleştirilmiştir? Bu denetimler sonucunda aşırı sıcak veya yetersiz havalandırma nedeniyle kaç işletmeye idari yaptırım uygulanmış, kaç işyerinde çalışmanın durdurulmasına karar verilmiştir?
- 10- Bakanlığınızca iklim krizinin ve aşırı sıcakların çalışma yaşamı üzerindeki etkilerine karşı; işçi sendikaları, Türk Tabipleri Birliği (TTB), Türk Mühendis ve Mimmar Odaları Birliği (TMMOB) ve ilgili meslek örgütlerinin doğrudan katılımıyla, ısı stresine ilişkin yasal düzenlemelerin hazırlanması, uygulanması, denetlenmesi ve güncellenmesini kapsayan bütüncül bir “İklim ve İşçi Sağlığı Eylem Planı” hazırlanacak mıdır?

- 11- İşyerlerinde gerçekleştirilen risk değerlendirmelerinin toplumsal cinsiyet perspektifini içermesi; gebe çalışanlar, regl dönemindeki işçiler, menopoz dönemindeki işçiler, ileri yaştaki emekçiler, kronik hastalığı bulunanlar, açık alanda çalışanlar, göçmen ve mevsimlik işçiler ile kayıt dışı ve güvencesiz çalışanların özgül risklerini dikkate alacak biçimde yapılması zorunlu hale getirilecek midir?
- 12- Sıcaklığa bağlı iş kazaları, meslek hastalıkları ve ölümlerine ilişkin düzenli, şeffaf, erişilebilir ve kamuoyuna açık bir resmî veri toplama mekanizması oluşturulmuş mudur? Oluşturulmamışsa bu mekanizmanın kurulmasına yönelik bir takvim bulunmakta mıdır?
- 13- Yüksek sıcaklıklara sürekli veya tekrarlayan biçimde maruz kalan işçilerin düzenli sağlık gözetiminden geçirilmesi; özellikle kalp-damar, beyin-damar, solunum ve böbrek hastalıkları ile sıvı-elektrolit dengesi bakımından izlenmelerinin sağlanması yönünde Bakanlığınızca bir düzenleme yapılması planlanmakta mıdır?
- 14- Katar, İspanya, Belçika, Kaliforniya ve benzeri ülke ve eyaletlerde uygulanan WBGT temelli sınırlar, çalışmanın durdurulması, zorunlu dinlenme ve serinleme süreleri ile diğer koruyucu önlemlere ilişkin modeller Bakanlığınız tarafından incelenmiş midir? İncelenmişse, bu uygulamalardan hareketle iklim adaleti ile emek haklarını birlikte güvence altına alan Türkiye'ye özgü kapsamlı ve bağlayıcı bir yasal çerçeve hazırlanması planlanmakta mıdır?